

Z GORA VSE PRITEČE V DOLINE

DUŠAN NOVAK

V prizadevanjih za zaščito alpskih voda, v katera so se vključile poleg raziskovalcev še nekatere republiške institucije in občinski organi, smo na Geološkem zavodu v Ljubljani v zadnjih letih izvedli nekaj opazovanj in sledenj. Kot je že običajno, so rezultati odpri nova vprašanja.

KAMNIŠKE ALPE

Med prvenstvenimi nalogami, ki smo si jih zadali, je bilo reševanje vprašanja, kam odteka voda z območja Velike planine. To območje je že zelo obremenjeno. Tu je okoli 170 počitniških hišic in planšarsko naselje. Preostale pašnike gnojijo. Planinske kočje in hotel odvajajo odplake v ponikovalnice, načrti za razvoj so ambiciozni. Po vrtačah so smetišča.

V obrobju tega masiva pa so ob Kamniški Bistrici, ob Črni in Volovljeku ter v Podvolovljeku izdatni izviri. Nekateri od izvirov so že zajeti, drugi so predvideni za oskrbo s pitno vodo. Na planini kanalizacije ni, številne greznice prenikajo v tla po kraških razpokah in kanalih – kam? Vemo, da se voda v kraškem podzemlju ne prečiščuje, procesi samočiščenja tu ne potekajo

tako kot, na primer, v produ, tu so okoliščine drugačne.

Na Veliki planini so bila opravljena tri barvanja: v Breznu v Jerohi, pri požiralniku na Mali planini in v greznici hotela Šimnovca. Pokazalo se je, da se večji del Velike in Male planine odmaka v izvir Lučnice v Podvolovljeku, kjer je tudi ribogojnica. Območje Šimnovca se odteka proti Kamniški Bistrici; obarvana voda se je namreč pokazala v zajetju Kraljev hrib.

Območje južneje pa se steka v Konjsko in proti Črni. Ne vemo še, kje je zaledje zajetje nad Krivčevim. Ni nam še znano, kam odvajajo podzemeljsko vodo požiralniki na planini Dol. Morda v izvir Dolskega potoka ali pa proti izvirom ob Lučki Beli?

Raziskali smo tudi, kam odtekajo odplake prenovljene kočje na Kamniškem sedlu. V nekaj dneh se je obarvana voda pojavila v izviru Savinje!

In sedaj se je pojavilo vprašanje: odkod pa voda, ki se pokaže v izviru Bistrice in ki bakteriološko nikakor ni primerne kakovosti?

Vsekakor bi moral za kakovost vode bolje poskrbeti planinski dom v Kamniški Bistrici, pa tudi dejavnost in »piknikiranje« v okolici Doma ne vplivata dobro.

V DOLINI PA NI HOTELA

Ker pri izviru opazujemo izdatne dotoke v tolmun od vzhodne strani, smo se lotili opazovanj na Veži. Oktobra lani smo obarvali požiralnik na planini Vodotočenje in vzhodnejše ležeči Inkretov studenec, ki ponikuje v številnih razpokah zelo razgibanega površja. Na Veži in na Dleskovski planoti so jamarji zasledili podzemeljsko vodo v brezni nad Vodolami in v območju Moličke planine, znani pa so še požiralniki pri planinski koči na Korošici in še na nekaterih planinah.

Obarvana voda se je pojavila v enem od večjih izvirov ob Savinji nad Lučami, v Pečovskem studencu, kar smo pričakovali. Morda del vode odteka celo neposredno v Savinjo v območju pri Igli. Nezanesejiv je pojav barve v Kamniški Beli.

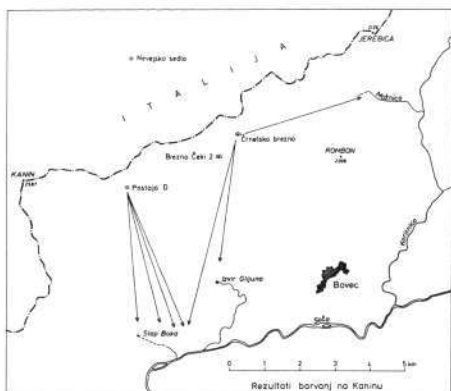
To kaže, da Veža lahko daje v izvir Bistrice le manjši del vode. Večji del podzemeljskih dotokov prihaja (za to sklepanje pa potrebujemo nova opazovanja) iz območja Grintovca.

In odkod voda Dovnikovega studenca v Podvolovljeku? In še druga vprašanja se pojavljajo in terjajo še nadaljnje raziskave... Vemo, kakšne so posledice v izviru in zajetju Reke pod Kravcem. Opozorila izpred desetletja niso bila upo-

Barvanje pri Inkretu na Veži 19. oktobra 1992

Foto: Dušan Novak

števana, razmere bodo le še slabše. In kdo bo pokrili stroške iskanja in priprave novega vodnega vira? Potrošnik seveda, ne tisti, ki je onesnaženje zakrivil!

Zato že dosednji rezultati nalagajo RC Velika planina in RC Krvavec, da svoje načrte prilagodita zahtevam okolja.

Naravne danosti, čiste reke in potoke, je treba ohranjati. Vodo dobre kakovosti imamo v neki meri le še od izvira Bistrice do Iverja, drugi pritoki, Črna in Volovljek, pa so že onesnaženi. Naselja ob njih so komunalno neurejena in odplake se scejajo od hiš po »naravnih« poteh naravnost v potoke. Vsakdo spušča svoje odplake kar v bližnji potok, v najboljšem primeru prek greznice. Da se voda očisti, če teče čez sedem kamnov, pa že pol stoletje ne velja več...

Ambiciozni načrti gradnje hotelov in širjenja prenočitev na planinah morajo upoštevati tudi dejstvo, da bodo odplake prej ali slej (sedaj v

najdalj desetih dneh) pritekale do nekega izvira, ki ga morda nekdo v dolini pije ali drugače rabi. In še: ob avtomobilih in turistični gneči je slaba paša. Komercialna reja divjadi tudi ni brez posledic na okolje in brez škode v gozdu.

Za oskrbo Velike planine je predviden vodovod iz Podvolovljeka. Lučnico je treba kar izločiti, da ne bo obračanja istih odplak. Upoštevati pa je treba, da vodovod povzroči večjo porabo vode in s tem večje količine odplak, ki se znova stekajo – itd. ... itd. ...

Povečane zmogljivosti Šimnovca so vprašljive – saj že dandanes ni zaseden. Turist pa pogreša prenočitvenih zmogljivosti, pogreša hotel in penzion v dolini, v Kamniku, v Mekinjah. Na to sestavljalci nedavne razstave revitalizacije Kamnika niso pomislili ali pa niso segli prav daleč v bodočnost. Žal!

KANIN

Tudi to območje v zadnjem času doživlja velik turistični pritisk, kot beremo v medijih, predvsem zaradi ideje o povezavi žičniških naprav med Prestreljenikom in Nevejskim sedlom. Vse to sicer ni nič slabega, če ne bi zadeva za seboj potegnila želje po večjih hotelskih »kapacitetah« kar neke v višinah in če ne bi bila predvidena strojnica za sistem žičnic neke na slovenski strani, s tem pa rezervoarji za gorivo, možnosti nesreč in izlivov, ceste itd. Rezultati dosedanjih raziskav pretakanja podzemeljskih voda kažejo, da se te vode pojavljajo v večjih izvirih ob Reklanci na italijanski strani, v mnogo večji meri pa med Žago in Bovcem na naši strani. Pred dvema desetletjema so obarvali vodo, ki je odtekala iz čistilne naprave na postaji D kaninskih žičnic, to je od hotela na zgornji postaji. Po dobrem tednu dni se je obarvana voda pojavila v izvirih od Boka do Žvike. Izvire Žvike pijejo v Podčelu, izvir Boka, slap, pa je ena od naših naravnih znamenitosti.

Lani smo obarvali vodo v Črnelskem breznu, takrat še našim najglobljem breznu. Obarvano vodo smo zasledili v izviru Žvika, v Glijunu in tudi v Možnici. Glijun in Možnica prihajata v igro kot možna vodna vira za oskrbo Bovca s pitno vodo, saj je sedanji način s črpanjem ob Soči zaradi velike porabe energije in še drugih razlogov manj primeren.

Le italijanski del kaninskega ozemlja se po rezultatih raziskav odmaka proti izviru ob Reklanci.

Nad Bovcem je še več manjših izvirov, ki oskrbujejo na primer Plužno in manjše skupine hiš s pitno vodo. In tudi ti izviri se napajajo z območja Kanina in Rombona.

Vse to kaže upoštevati pri nadaljnjem načrtovanju in načrte prilagoditi naravnim danostim ter zagotoviti vso varnost. Še bolje pa je, da se nevarnostim izognemo.

